

Legionella onder controle?

Zo'n 150 controleurs en inspecteurs die zich bezighouden met het toezicht op de veiligheid van drinkwaterinstallaties waren op 8 oktober te gast bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) voor het symposium 'Legionella onder controle?'. De organisatie lag in handen van het ministerie van VROM, KWR Watercycle Research Institute, Vewin en had als doel informatie uit te wisselen tussen de medewerkers van de drinkwaterbedrijven die de controles op legionellapreventie uitvoeren en die van VROM-Inspectie die de regeling handhaven.

Ans Versteegh en Monique van der Aa (RIVM) lieten op basis van het rapport 'Evaluatie beleid legionellapreventie' zien waarom die preventie nog steeds nodig is. Het aantal geregistreerde legionellosepatiënten is sinds de uitbraak in Bovenkarspel in 1999 toegenomen tot ruim 300 per jaar. Factoren die hierbij een rol spelen, zijn de verhoogde aandacht voor *Legionella*, ook bij de artsen, en de beschikbaarheid van een eenvoudige en snelle methode voor het stellen van de diagnose. Slechts bij 3,5 procent van 708 patiënten - waarbij in de afgelopen jaren intensief onderzoek naar de besmettingsbron is gedaan - kon de veroorzaker ook daadwerkelijk, op DNA-niveau, worden aangetoond. Ongeveer de helft van deze 25 patiënten liep legionellose op in een ziekenhuis of zorginstelling.

Eigenaren van de wettelijk aangewezen - zogeheten prioritaire - collectieve leidingwaterinstallaties dienen normoverschrijdingen van legionellabacteriën te melden aan de VROM-Inspectie. In 2007 gebeurde dat bijna 2.000 maal. Ziekenhuizen, zorginstellingen en zwembaden meldden relatief de meeste overschrijdingen.

Volgens Wiebe Dirksen (VROM-Inspectie) is de spontane naleving van de Inspectierichtlijn 2005 door de waterbedrijven laag. De hercontrole van de waterbedrijven heeft echter duidelijk effect: hierna voldoen de meeste installaties aan de eisen. In ruim 100 zaken waar na hercontrole niet aan de regels werd voldaan, trad VROM-Inspectie bestuursrechtelijk op. Eind dit jaar zullen alle prioritaire installaties naar verwachting eenmaal gecontroleerd zijn.

In 2007 schreef de minister van VROM aan de Tweede Kamer dat de naleving van de richtlijn verbeterd moest worden. Daarom is een interventiestrategie opgesteld: vanuit VROM-Inspectie betekent dit dat na overdracht van een dossier snel zal worden gehandhaafd en dat veel meer een 'lik op stuk'-benadering zal worden toegepast. Het toezicht op legionellapreventie zal zich meer gaan richten op de hoogste risicocategorie. Bij de controle en de handhaving zal meer landelijk uniform worden gewerkt. Voor de betrokken inspecteurs van de waterbedrijven betekent dit dat zij nog meer gaan werken onder de regie van VROM-Inspectie.

Dirksen noemde het zorgwekkend dat de controle van regelgeving er bij een groot deel van de prioritaire installaties voor moest zorgen dat de regels worden nageleefd. De eigenaren nemen blijkbaar niet zelf hun verantwoordelijkheid, aldus Dirksen.

Dick van der Kooij (KWR Watercycle Research Institute) liet nog eens zien dat *L. pneumophila* in Nederland verreweg de meeste gevallen van legionellapneumonie heeft veroorzaakt, maar dat *L. anisa* veel vaker in leidingwaterinstallaties aanwezig is dan *L. pneumophila*. Tevens meldde hij dat een snelle PCR-methode en een selectieve kweekmethode zijn ontwikkeld om *Legionella pneumophila* specifiek in watermonsters te kunnen detecteren. Van der Kooij pleitte er vervolgens voor om in het vervolg de monitoring van leidingwaterinstallaties uitsluitend op *L. pneumophila* te richten. Hierdoor zal het aantal normoverschrijdingen dalen en daarmee ook de noodzaak van toepassing van alternatieve beheertechnieken. Van der Kooij legde vervolgens beeldend uit onder welke omstandigheden legionellabacteriën zich kunnen vermeerderen in de biofilm op de buiswand. Hierbij kwam naar voren dat de mate van biofilmvorming en daarmee de groeipotentie van *Legionella* afhankelijk is van het type leidingwater.

Ervaringen uit het veld

Jouke bij de Leij (Vitens) liet aan de hand van een minicamping zien dat het preventiebeleid voor deze categorie van kleine collectieve installaties moeilijk wordt geaccepteerd. De eigenaren vinden het 'overdone' en zien de noodzaak er niet van. Bij de Leij presenteerde een vereenvoudigd model 'Basis risico-analyse/beheersplan'. De eigenaar van bijvoorbeeld een minicamping kan hiermee zelf een risicoanalyse uitvoeren en het logboek invullen.

Pierre Erven (Waterleiding Maatschappij Limburg) toonde aansprekende voorbeelden van situaties die een controleur van een waterbedrijf kan tegenkomen tijdens de inspectie van collectieve installaties. Naast de controle op legionellapreventie controleren waterbedrijven ook om verontreinigingen te voorkomen vanuit de installatie in het openbare drinkwaternet. De voorbeelden gaven aan dat deze controle nog steeds noodzakelijk is om de veiligheid van het net en daarmee de volksgezondheid te waarborgen.

Cora Leffers (VROM-Inspectie) gaf aan hoe VROM-Inspectie omgaat met een vanuit de drinkwaterbedrijven overgedragen dossier. Voor een goede afhandeling is het belangrijk om vanaf het eerste contact de juridische eigenaar als het juiste aanspreekpunt te kiezen. VROM-Inspectie kiest zowel voor bestuursrechtelijke als een strafrechtelijke aanpak indien de eigenaar niet aan de regelgeving voldoet.

Haar collega Charrel Spelt presenteerde de interventiestrategie legionellapreventie, waarmee vanaf volgend jaar gewerkt gaat worden. Deze is samen met de drinkwaterbedrijven ontwikkeld naar aanleiding van de toezegging van de minister van VROM om het rendement van de naleving te verhogen. De interventiestrategie is een basisdocument waarmee per doelgroep de wijze van controle en handhaving een ander accent krijgt. De essentie van de verandering is dat clusters van collectieve installaties, bijvoorbeeld badinrichtingen, worden benoemd die de drinkwaterbedrijven binnen een afgebakende periode bezoeken. Daarvoor kunnen zij uniforme controlelijsten gebruiken. Bij overtredingen wordt het dossier na de eerste hercontrole aan VROM-Inspectie overgedragen. De resultaten worden na de afronding van een cluster gepubliceerd en doorgegeven aan de doelgroep, onder andere via vakbladen.

Beleid

Nicole Zantkuijl (Vewin) pleitte voor eigen verantwoordelijkheid van eigenaren van collectieve installaties en het terughoudend omgaan met alternatieve preventietechnieken.

Wilfred Reinhold (VROM) gaf aan dat in het Drinkwaterbesluit, waarvan het concept eind dit jaar voor inspraak gereed is, knelpunten worden aangepakt. Dit betreft onder andere de verbetering van de kwaliteit van risicoanalyses en beheerplannen door een verplichte certificatie van de adviseurs, afbakening van de 'grijze gevallen' zoals 'bed and breakfast', het stellen van voorwaarden waaronder biociden mogen worden toegepast en het maken van een onderscheid in *L. pneumophila* versus *L. non-pneumophila*, waarover nog voor het einde van dit jaar een advies van het RIVM wordt verwacht.

Reinhold gaf tenslotte aan dat het uitvoeren van controles en handhaving bijdraagt aan een grotere bewustwording van risico's bij eigenaren, gebruikers en de politiek. De controle op de kwaliteit van de drinkwaterinstallatie is maatschappelijk zeer relevant.

Ans Versteegh en Monique van der Aa (RIVM)

Wiebe Dirksen en Bert Groen (VROM-Inspectie)

Dick van der Kooij (KWR Watercycle Research Institute)

Leonard Treur (Waternet)

Wilfred Reinhold (VROM)